

Міністерство освіти і науки
Криворізький національний університет
Факультет інформаційних технологій
Кафедра інженерної педагогіки та мовної підготовки

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання курсової роботи
із професійної педагогіки
для студентів другого курсу
спеціальності 015 «Професійна освіта (комп'ютерні технології)»
галузі знань 01 «Освіта»
денної та заочної форм здобуття освіти

Кривий Ріг–2020

Укладачі: Хоцкіна С. М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інженерної педагогіки та мовної підготовки;
Сулима Т. С., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інженерної педагогіки та мовної підготовки, учений секретар університету;
Учитель І. Б., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інженерної педагогіки Національної металургійної академії України.

Відповідальна за випуск: Хоцкіна С. М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інженерної педагогіки та мовної підготовки.

Рецензент: Січкарь А. Ю., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інженерної педагогіки та мовної підготовки.

У методичних вказівках подано вимоги до виконання та оформлення курсової роботи: змісту, структури, правил написання, оформлення, підготовки до захисту. Подано зразки оформлення структурних частин роботи.

Авторами деталізовано процес підготовки курсової роботи – від вибору теми до її захисту. Метою методичних вказівок є визначення теоретичного та практичного підґрунтя для ефективного упровадження та апробації результатів наукового пошуку задля підтвердження гіпотези наукового дослідження.

Методичні вказівки призначені для студентів спеціальності 015 «Професійна освіта (комп'ютерні технології)» денної та заочної форм здобуття освіти, керівників курсових робіт; усіх, хто займається науково-дослідною діяльністю.

Розглянуто на засіданні
кафедри інженерної педагогіки
та мовної підготовки

Схвалено на Вченій раді
факультету інформаційних
технологій

Протокол № 6

Протокол № 6

від 23.01.2020

від 24.01.2020

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КУРСОВОЇ РОБОТИ	
1.1 Структура курсової роботи. Алгоритм написання	5
1.2 Зміст курсової роботи. Перелік умовних позначень, термінів, скорочень	8
1.3 Вступ	8
1.4 Основна частина курсової роботи	10
1.5 Заключний етап роботи над курсовою роботою	13
1.6 Список використаних джерел	14
1.7 Додатки	14
1.8 Підготовка до захисту та захист курсової роботи	14
РОЗДІЛ 2 ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	
2.1 Вимоги до оформлення структурних частин курсової роботи	16
2.2 Оформлення таблиць і рисунків в основній частині наукового дослідження	16
2.3 Цитування і посилання на використані джерела	19
2.4 Використання мовних засобів виразності наукового мовлення	20
2.5 Оформлення списку використаних джерел	22
2.6 Оформлення додатків	22
2.7 Вимоги до оформлення структурних частин курсової роботи	22
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	25
ДОДАТКИ	27

ВСТУП

У професійній підготовці майбутнього професіонала у галузі обчислювальних систем, викладача практичного навчання комп'ютерних технологій у закладах професійного типу набуває значущості процес виконання курсової роботи, що є складовою навчально-виховного процесу та засобом перевірки готовності студента до самостійного наукового пошуку і професійної педагогічної діяльності.

Основною метою освітньої діяльності Криворізького національного університету за спеціальністю 015 «Професійна освіта (комп'ютерні технології)» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти є: професійна підготовка фахівців; формування загальних і професійних компетентностей із психолого-педагогічних, інформаційних комп'ютерних технологій (ІКТ), що сприяють соціальній і професійній стійкості та мобільності випускника на ринку праці; отримання вищої професійної освіти, що дозволить майбутньому фахівцю успішно здійснювати професійну розробку, впровадження й дослідження ІКТ у різних галузях діяльності, національної економіки та виробництва за такими напрямками діяльності: педагогічна, проектно-технологічна, виробничо-технологічна, організаційно-управлінська, навчально-дослідницька (інноваційна).

Відповідно, у підготовці педагога професійного навчання значну роль відіграє робота над курсовим дослідженням із дисципліни «Професійна педагогіка».

Курсова робота – це самостійне навчально-наукове дослідження студента, яке виконується з певного курсу, передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань з певної проблеми.

Виконання курсової роботи є органічною складовою навчально-виховного процесу у вищій школі, засобом формування у майбутнього педагога професійного навчання умінь і навичок емпіричного дослідження.

Курсова робота виконується з метою узагальнення, поглиблення, закріплення бази знань із дисципліни, адаптування визначених теоретичних аспектів до умов практичної реалізації у процесі навчально-пізнавальної взаємодії до умов вивчення дисциплін інформативного циклу задля комплексного підтвердження гіпотези дослідження.

У процесі виконання курсової роботи студент повинен виявити здатність наукового пошуку, визначення понятійного апарату дослідження, творчого розв'язання педагогічних проблем, формулювання висновків.

Також студент другого курсу має продемонструвати відповідність рівня підготовки вимогам Стандарту вищої освіти та виявити такі компетенції:

- уміння самостійно опрацьовувати та обґрунтовувати конкретні проблеми наукової галузі;
- уміння самостійно систематизувати та аналізувати літературу з теми, узагальнювати та логічно викладати матеріал, розробляти наукові

висновки, визначати і використовувати практично-наслідкові зв'язки процесів та явищ у процесі опрацювання конкретної проблеми.

- систематизувати отримані теоретичні знання з дисципліни;
- оволодіння первинними навичками проведення сучасних наукових досліджень;
- виявлення здатностей наукового аналізу осмислення проблеми, творчого, критичного її дослідження;
- сформулювати вміння аналізувати і систематизувати наукові джерела;
- розвинути здатність застосування теоретичної понятійної бази дослідження під час розв'язання емпіричних завдань;
- формулювати висновки, пропозиції, методичні рекомендації з предмета дослідження.

Студенту надається право вибору теми курсової роботи з переліку визначених кафедрою або можливість запропонувати власну тему з обґрунтуванням її розроблення.

РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота з дисципліни «Професійна педагогіка» є першою навчально-дослідною роботою, що має виявити рівень загальнонаукової та спеціальної підготовки студента, його здатність застосовувати здобуту базу знань під час розв'язання певних наукових проблем, до аналізу й синтезу, умінь самостійного узагальнення матеріалу з теми дослідження.

Виконання курсової роботи здійснюється згідно з затвердженим графіком кафедрою інженерної педагогіки та мовної підготовки.

Матеріали курсової роботи можуть бути використані для написання та оформлення доповіді, реферату, статті, тез доповіді та випускової кваліфікаційної роботи.

Курсова робота має відповідати низці вимог, найважливішими з-поміж яких є:

- актуальність теми, відповідність сучасному стану і перспективам розвитку певної наукової галузі;
- самостійність наукових пошуків студента;
- чітке визначення та володіння науковим апаратом дослідження (об'єкт, предмет, мета, завдання, гіпотеза, методи дослідження тощо);
- глибина й повнота аналізу наукової літератури з теми дослідження;
- імовірність отриманих результатів;
- аргументованість і конкретність висновків та рекомендацій;
- змістова відповідність;
- логічність викладу матеріалу;
- грамотність, науковий стиль викладу.

1.1 Структура курсової роботи. Алгоритм написання.

1. *Титульний аркуш* (Додаток А) оформлюється за наведеним у додатку зразком (див. Дод. А) і має містити такі елементи:

- Міністерство освіти і науки України, назву ЗВО і кафедри, на базі яких виконана робота;
- назву роботи;
- шифр і назва напряму підготовки (спеціальності), прізвище, ім'я, по батькові автора роботи;
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по-батькові наукового керівника;
- місто, рік виконання роботи.

2. *Зміст курсової роботи.* У змісті необхідно представити послідовний перелік складових частин із зазначенням сторінок. Зміст містить найменування розділів, підрозділів, висновки до розділів, загальні висновки, додатки, список використаних джерел (Додаток Б).

3. *Вступ.* Обґрунтовується актуальність обраної теми, пропонується огляд 10–11 наукових підходів, що містять узагальнення й оцінку, а не переказ прочитаного; визначається актуальність, мета і завдання курсової роботи; гіпотеза, об'єкт, предмет і методи дослідження, характеристика новизни теоретичної та практичної; база дослідження; подається структура роботи. Орієнтований обсяг Вступу – 3–4 сторінки (Додаток Д).

4. *Основна частина.* Основна частина містить два розділи: перший розділ – теоретичний, другий розділ – практичний. Кожен розділ містить 2–3 підрозділи та висновки до кожного розділу.

У *першому розділі* подається аналіз наукових джерел з обраної теми, визначається рівень висвітлення проблеми, зіставляються висловлювання різних науковців. Осмислюються проблема, мотивується та обґрунтовується правильність (помилковість) окремих теоретичних положень, виокремлюються основні позиції, робляться висновки. На основі опрацювання наукових джерел треба зробити висновки щодо стану вивчення досліджуваної проблеми.

На конкретному матеріалі послідовно розкривається тема роботи. Викладаючи свої міркування, слід теоретичні положення підкріплювати самостійно дібраними прикладами, які необхідно коментувати. В першому розділі розкриваються визначені та обґрунтовані шляхи вирішення означеної в роботі проблеми, обґрунтовуються педагогічні умови, подаються висновки до розділу.

Другий розділ містить опис і аналіз вивчення проблеми в практиці роботи закладу вищої освіти, пропонуються методичні рекомендації щодо вдосконалення навчально-виховного процесу з вивчення конкретної теми з інформатики та обчислювальної техніки.

5. *Заклучна частина* містить висновки, в яких повинні знайти відображення результати дослідження у відповідності до завдань курсової роботи.

6. *Список використаних джерел* має містити 35–40 джерел у чіткій відповідності до проблематики курсового дослідження.

7. *Додатки* містять інформаційний та емпіричний матеріал, що деталізує зміст основної частини.

Правильна та логічна структура курсової роботи передбачає логічно структуроване розкриття теми.

Процес уточнення структури складний і може тривати протягом усієї роботи над дослідженням. Зміст (план) курсової затверджується науковим керівником, після чого тільки розпочинається робота над курсовою.

Усі наведені структурні частини роботи підшиваються у зазначеній послідовності відповідно до Змісту.

У таблиці подано кількісну характеристику обсягу курсової роботи (вибірка досліджуваних, кількість методик діагностики та джерел у Списку використаних джерел).

Таблиця

Кількісна характеристика обсягів курсової роботи

Обсяг основної частини роботи (вступ, розділи теоретичного аналізу, методичного обґрунтування та емпіричного дослідження, висновки)	Вибірка досліджуваних, кількість осіб	Кількість використаних методик у дослідженні	Кількість джерел у Списку використаних джерел
45-50 стор.	група не менше 12 студентів	від 3	35-40

До основного обсягу курсової роботи не входять Список використаних джерел та Додатки.

Раціональніше організувати роботу, спланувати час, глибоко розробити обрану тему допоможе *алгоритм написання курсової роботи*, який дисциплінує, лімітує термін роботи.

Курсову роботу доцільно виконувати в такій послідовності:

- вибір теми;
- з'ясування об'єкта і предмета дослідження;
- визначення гіпотези, мети і завдань дослідження;
- добір матеріалу з теми та його вивчення;
- складання попереднього плану;
- дослідження теоретичних аспектів проблеми;
- вивчення досвіду роботи;
- адаптація вивченого досвіду до умов навчальної взаємодії у певній групі;
- реалізація визначених педагогічних умов на етапі практичної роботи;
- формулювання висновків і рекомендацій;
- оформлення списку використаних джерел та додатків;
- здійснення наукового й технічного оформлення роботи;
- підготовка до захисту (доповідь, презентація) і захист курсової роботи.

Процес роботи над дослідженням розподіляється на основні етапи:

- підготовчий (розпочинається з *вибору теми*, її осмислення та обґрунтування. З переліку тем, запропонованих кафедрою, студент обирає ту, яка найповніше відповідає навчально-виробничим інтересам та схильностям. Перевага надається темі, при розробці якої студент може виявити максимум особистої творчості та ініціативи;
- етап роботи над змістом (визначення змісту розкриття теми, який буде висвітлюватись у дослідженні. При формулюванні *гіпотези, об'єкта, предмета і мети дослідження* необхідно зважати на системні логічні зв'язки між поняттями категоріального апарату;
- здійснення наукового пошуку та збір фактологічного матеріалу, опрацювання, адаптування до умов проблематики курсової роботи;
- заключний етап передбачає внесення коректив у Вступ, формулювання висновків курсової роботи у чіткій логіці з прописаними завданнями Вступу, оформлення списку використаних джерел із поданими покликаннями на джерела використаної інформації; оформлення додатків, редагування тексту, доопрацювання з урахуванням зауважень наукового керівника, підготовка роботи до захисту (доповідь, презентація).

1.2 Зміст курсової роботи. Перелік умовних позначень, термінів, скорочень

Зміст містить найменування та номери початкових сторінок основних структурних частин роботи: вступу, розділів, підрозділів, пунктів і підпунктів (якщо вони мають заголовки), висновків, списку використаних джерел, додатків (див. Дод. Б).

У випадку, якщо в роботі вживається специфічна або малопоширена термінологія, а також використовуються умовні скорочення, нові символи, позначення тощо, то їх перелік може бути поданий окремим списком, який розміщують безпосередньо після Змісту, перед Вступом, починаючи з нової сторінки. Цей розділ називають **ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ** (див. Дод. В).

Якщо спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення тощо повторюються менше трьох разів, то перелік не складають, а розшифровку умовних позначень наводять у тексті тільки при першому вживанні поняття.

1.3 ВСТУП

Вступ розкриває сутність і стан розроблення проблеми, її актуальність та значущість, обґрунтування доцільності й необхідності проведення дослідження. Обсяг вступу складає 3–4 сторінки та містить загальну характеристику роботи у рекомендованій нижче послідовності (див. Дод. Д). *Вступ* доцільно писати після того, як написана основна частина курсової роботи. У вступі обґрунтовується актуальність теми, її практична значущість; визначаються об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження; гіпотеза, розглядаються методи;

розкривається структура роботи. Якщо студент вирішив не торкатися деяких аспектів теми, він повинен зазначити про це у Вступі.

Актуальність дослідження. Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями поставленої наукової проблеми обґрунтовують актуальність та доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки чи виробництва, особливо на користь України.

У процесі визначення актуальності роботи важливо окреслити ті аспекти проблеми, які ще недостатньо вивчені та які зумовили вибір досліджуваної теми.

Етика обґрунтування актуальності дослідження передбачає, що при згадуванні тих дослідників, які зробили значний внесок у розробку сформульованої автором проблеми, слід вказувати їх прізвища та ініціали (наприклад, у круглих дужках), а не наводити [у квадратних дужках] перелік номерів відповідних наукових джерел зі списку використаної літератури.

Обов'язковим структурним компонентом Вступу є обґрунтування актуальності через розкриття сутнісних характеристик нормативної бази, що є підґрунтям здійснення освітньої діяльності. Ця інформація має бути взаємозумовлена з подальшими аспектами презентації актуальності досліджуваної проблематики у працях науковців (див. Дод. Д).

Інформаційна довідка.

Об'єкт дослідження – це процес (явище), що породжує проблемну ситуацію та на якому сфокусована увага дослідника.

Предмет дослідження – авторська позиція щодо розв'язання в межах цього об'єкта проблемної ситуації.

Об'єкт і предмет дослідження (як категорії наукового аналізу) співвідносяться як загальне та часткове. В об'єкті визначається та частина, яка є предметом дослідження. Саме на предметі зосереджена основна увага автора, оскільки предмет дослідження визначає тему роботи, яка й формулюється на титульному аркуші.

Мета, гіпотеза і завдання дослідження.

Мета дослідження – це очікуваний (прогнозований) результат виконуваної науково-дослідницької роботи.

Не слід формулювати мету як «Дослідження...», «Вивчення...», тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

Гіпотеза дослідження – це наукове припущення, яке ґрунтується на теоретичних знаннях та емпіричних даних і ще не має підтвердження (чи спростування). Гіпотеза може бути проста і складна, рівнева.

Гіпотеза формулюється як найбільш оптимальне можливе розв'язання окресленої дослідником проблеми. У випадку, коли гіпотеза не підтверджується або ж, що ймовірніше, підтверджується частково, не варто намагатися фальсифікувати результати дослідження. У науці негативний результат – це також цінний результат, який дозволяє побудувати нову модель досліджуваного явища, висунути нові гіпотези й провести нові дослідження, які дозволять отримати остаточні відповіді на окреслені проблеми.

Завдання дослідження – це визначена послідовність етапів дослідження, яка дозволяє досягти поставленої мети. Саме завдання конкретизують сформульовану дослідником мету і вказують на шляхи її досягнення.

Завдання дослідження формулюються у категоріях запланованої дії: «порівняти», «визначити» (ознаки, критерії, показники, параметри, характеристики); «побудувати»

(модель, класифікацію, типологію, схему), «розробити» та «апробувати» (програму, методику, технологію, стратегію, рекомендації) тощо.

Методи дослідження. Подають характеристику досліджуваної вибірки (склад, контингент, вік тощо), термін проведення дослідження та перелік використаних методів для досягнення мети.

Теоретичне значення результатів дослідження. Коротко подати два-три положення щодо аспектів наукової новизни в досліджуваній проблемі (вперше продемонстровано, встановлено, доповнено, уточнено, узагальнено, систематизовано, класифіковано, проілюстровано, обґрунтовано, удосконалено). Усі наукові положення, з урахуванням досягнутого рівня новизни, є теоретичною основою (фундаментом) наукової проблеми дослідження.

Практичне значення результатів дослідження. Відзначаючи практичну цінність одержаних результатів, слід подати інформацію щодо готовності до їх використання та впровадження результатів дослідження із зазначенням назв організацій, в яких здійснена апробація.

База дослідження. Вказується назва закладу вищої освіти, на базі якого здійснювалося емпіричне дослідження.

Структура роботи. Описується структура роботи за формою: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку літератури, який налічує ... джерел; ілюстрована ... рисунками та ... таблицями; вміщує ... додатків.

1.4 Основна частина курсової роботи

Основна частина роботи складається із двох розділів та підрозділів. Кожний розділ починають із нової сторінки. Перший підрозділ в межах кожного розділу – через два відступи після назви розділу, кожний наступний підрозділ в межах розділу – через два відступи після завершення тексту попереднього підрозділу.

Сутність, зміст і результати науково-дослідницької роботи слід викладати логічно, послідовно, аргументовано, уникаючи бездоказових тверджень і неоднозначних формулювань.

У розділах основної частини роботи подають:

- стислий, критичний огляд літератури за темою дослідження і обґрунтовують напрям дослідження;
- педагогічні (психолого-педагогічні) умови удосконалення досліджуваного явища чи процесу;
- виклад загальної методики дослідження;
- аналіз та узагальнення результатів теоретичного та емпіричного досліджень;
- обґрунтування методичних рекомендацій щодо вдосконалення досліджуваного явища чи процесу.

Логіка розкриття завдань курсового дослідження у РОЗДІЛІ 1.

У першому підрозділі курсової роботи, в якому подається огляд наукових джерел, автор окреслює основні етапи розвитку наукової думки з досліджуваної проблеми. Стисло, критично та лаконічно висвітлюючи наукові доробки, студент акцентує увагу на раніше нез'ясованих аспектах проблеми. Відповідно, назва і зміст першого розділу повинні відтворювати стан розроблення

досліджуваної проблеми в сучасній науці; аналіз поставленої проблеми ближче до об'єкта дослідження, надалі – до предмета, що й має бути відтворено у назвах відповідних підрозділів.

Для того, щоб аналіз був глибоким, повним і враховував сучасні тенденції розвитку теорії і практики професійного навчання, доцільно здійснити огляд періодичної фахової преси (не менш ніж за останні 5 років) за темою дослідження. Обов'язково узагальнити сутнісні характеристики основного поняття дослідження і подати в таблиці (не менше 10–12 позицій).

Наприклад:

Нині у педагогічній лексикон введено поняття «педагогічна технологія». Наявні різні позиції щодо сутності розкриття цього поняття. Сутнісні характеристики поняття «педагогічна технологія» подано у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Сутнісні характеристики поняття «педагогічна технологія» (із позиції наукових підходів)

Науковці-розробники педагогічних технологій	Сутнісна характеристика досліджуваного поняття «педагогічна технологія»
В. Беспалько	сукупність засобів та методів відтворення теоретично обґрунтованих процесів навчання та виховання, що дозволяють успішно реалізовувати завдання освіти [15, с. 103].
М. Кларін	системна сукупність та порядок функціонування особистісних, інструментальних та методологічних засобів, що використовуються для досягнення освітньої мети [23, с. 97].
Б. Лихачов	сукупність психолого-педагогічних настанов, що визначають спеціальний набір та компонування форм, методів, засобів, прийомів навчання, засобів виховання; організаційно-методичний інструментарій цілісного педагогічного процесу [17, с.12].
В. Монахов	модель спільної педагогічної діяльності, (проектування, організація, реалізація навчального процесу із забезпеченням комфортних умов для учасників навчально-пізнавального процесу [19, с. 27].
ЮНЕСКО	системний метод створення, застосування, визначення процесу викладання і засвоєння знань із використанням мультимедійних засобів і людських ресурсів, завданням якого є оптимізація форм освіти [27, с. 14].

Наприкінці підрозділу треба подати висновки щодо рівня дослідження обраної проблеми; визначити, що підґрунтям подальшого наукового пошуку – що береться за основу.

У *другому підрозділі* теоретичного розділу обов'язково має бути розкрита психолого-педагогічна основа досліджуваної проблеми. Для цього слід розкрити зміст основних психолого-педагогічних понять, форм, методів, засобів професійного навчання. За необхідності – обґрунтувати психолого-педагогічну

основу їх комплексної дії. У результаті – обґрунтувати доцільність використання сутності визначеного основного поняття дослідження у процесі подальшого науково-емпіричного пошуку (Розділу 2).

У *третьому підрозділі* теоретичного розділу мають бути визначені та теоретично обґрунтовані педагогічні умови, що сприяють підвищенню ефективності досліджуваного явища. Кожне поняття виокремленої педагогічної умови має бути обґрунтоване (Додаток Е).

Зміст підрозділів теоретичної частини має не лише констатувати певні положення, але й висвітлювати позицію автора щодо сутності інтерпретованих проблем (аспектів).

Загальний обсяг Розділу 1 не має перевищувати 40–45% загального обсягу курсової роботи.

У **другому розділі** (обсяг – у межах 20–25 % загального обсягу роботи) автором обґрунтовується вибір напрямку і стратегії дослідження, наводяться методи розв'язання встановлених завдань та їх порівняльні оцінки, розробляється загальна методика проведення дослідження щодо обґрунтування реалізації визначених у Розділі 1.3 педагогічних умов.

Зазвичай у *першому підрозділі* другого розділу автор теоретично обґрунтовує доцільність визначених педагогічних умов на практиці вивчення інформатики та обчислювальної техніки (за обраною (пропонованою) темою). Пояснює доцільність запровадження кожної з умов через обґрунтування ключових понять педагогічної умови з наведенням конкретних практичних прикладів на підтвердження практичної реалізації умови (Додаток Ж). А в *другому підрозділі* – надає обґрунтовані методичні рекомендації щодо вдосконалення досліджуваної проблеми з позиції визначених та реалізованих педагогічних умов (Додаток З).

Зверніть увагу:

Обов'язково треба посилатись на розглянуту в першому розділі теорію. Теоретичний розділ допомагає пояснити те, що отримано на практиці. Тому варто використовувати вирази: «отримані результати збігаються з теоретичними відомостями, наведеними у підрозділі...», «отже, з'ясовані закономірності є актуальними для нашого дослідження, оскільки перетинаються з позицією Петрова І. І. щодо природи виявлення феномену...» тощо.

Один доказ має впливати з іншого. Для доказу кожного положення треба наводити аргументи.

Щодо кожного розділу роботи необхідно зробити висновки, на основі яких формулюють висновки до всієї роботи загалом.

Достовірність висновків загалом підтверджується *вивченням практичного досвіду роботи* щодо яких проводиться дослідження.

Оперативно і в повному обсязі зібрати практичний матеріал, узагальнити його та систематизувати допоможе комплексне використання студентом основних *методів дослідження*.

Аналіз зібраних матеріалів слід проводити у сукупності, з урахуванням всіх аспектів предмета дослідження. Наприклад, порівняльний аналіз допомагає визначити головне, типове, відстежити зміни в досліджуваному явищі.

Кількісні дані, що ілюструють практичний досвід роботи, можна проаналізувати за методом ранжованого ряду, розподіливши матеріали за роками, звівши їх у статистичні таблиці, таблиці для порівняння тощо, що дозволить зробити конкретні висновки.

1.5 Заключний етап роботи над курсовою роботою

На цьому етапі передбачається написання студентом Вступу та Висновків курсової роботи, оформлення Списку використаних джерел та Додатків, редагування тексту, його доопрацювання з урахуванням зауважень наукового керівника, підготовка роботи до захисту.

Обов'язковою частиною вступу є *огляд літератури* з теми дослідження, в який включають найбільш цінні, актуальні роботи (10–12 джерел). Огляд має бути систематизованим аналізом розглянутих робіт, які доцільно згрупувати у такій логіці: роботи, що висвітлюють історію розвитку проблеми; теоретичні роботи, які повністю присвячені проблемі; наприкінці ті, що розкривають проблему частково. В огляді не слід наводити повний бібліографічний опис публікацій, що аналізуються, достатньо називати автора й назву, а поруч у дужках проставити порядковий номер бібліографічного запису цієї роботи зі списку використаних джерел. Закінчити огляд треба стислим висновком щодо висвітлення в науковій літературі основних аспектів проблеми.

Логічним завершенням курсової роботи є *висновки*. У висновках викладаються основні результати проведеної роботи, висвітлюються найбільш важливі позиції, які мають містити формулювання розв'язаної автором проблеми, її значення для науки і практики. Також обов'язково зазначається: чи виконані завдання дослідження, чи підтверджена висунута у вступі гіпотеза.

Логічно має бути подано відповіді на поставлені у вступі завдання дослідження. Обсяг висновків становить 2–3 сторінки.

Зазвичай висновки складаються з 5–6 пунктів, в яких стисло й послідовно оцінюється стан вивчення та упровадження досліджуваного поняття (проблеми), наголошується на кількісних та якісних показниках здобутих результатів; здійснюється порівняння тощо.

Формулюючи загальні висновки, найбільш детально слід зупинитися на викладенні результатів, які були отримані в практичній частині роботи (другому Розділі).

Наприкінці узагальнення результатів проведеної роботи зазначається про можливість їх впровадження у практику та окреслюються перспективи подальших досліджень.

Найважливіша вимога до висновків – максимальна стислість і докладність викладу, в яких не мають дублюватися зміст вступу, основної частини і висновки, зроблені до кожного розділу.

1.6 Список використаних джерел

При написанні науково-дослідницької роботи є необхідним та обов'язковим посилання на авторів і джерела, з яких запозичено матеріали або окремі результати. У разі використання матеріалу без покликань на джерела використаної літератури робота вважається плагіатом і не допускається до захисту.

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, що містить бібліографічні описи використаних наукових джерел і розміщується після висновків.

Список використаних джерел рекомендовано розміщувати в алфавітному порядку за правилами бібліографічного опису (Додаток К). Обсяг використаної літератури курсової роботи – 35–40 наукових джерел.

1.7 Додатки

Усі *додатки* повинні мати порядкову нумерацію та назви, що відповідають їхньому змісту. Нумерація аркушів з додатками продовжує загальну нумерацію сторінок основного тексту роботи.

За необхідності, робота може мати від одного і більше додатків, які розміщуються на останніх сторінках, нумеруються як продовження роботи, проте, не зараховуються до основного обсягу.

До додатків доцільно включати допоміжний матеріал, важливий для розкриття повноти й цілісності сприйняття роботи:

- таблиці та ілюстрації допоміжного характеру;
- використані в роботі тести і методики;
- проміжні математичні доведення і статистичні розрахунки;
- програми і методики, розроблені у процесі дослідження.

Ілюстрування того чи того положення у тексті роботи варто робити посилання на додатки.

Обсяг курсової роботи має бути в межах 45–50 сторінок, без урахування Додатків і Списку використаних джерел.

1.8 Підготовка до захисту та захист курсової роботи

Контрольний примірник курсової роботи з урахованими виправленнями та корегуваннями друкується та подається науковому керівнику не пізніше ніж за 2 тижні до захисту. Обов'язково: перевіряється авторство (має становити не менше 70%) та надсилається керівнику скрін із указаним авторським відсотком разом із контрольним електронним примірником курсової.

Захист курсової роботи проводиться відповідно до графіка, затвердженого кафедрою, у присутності комісії – голови комісії та двох – трьох членів кафедри.

До захисту курсових робіт допускаються студенти, які виконали всі вимоги навчального плану з написання курсової роботи.

Для викладу змісту роботи студент готує презентацію і доповідь, розраховану на 5–8 хвилин. У завчасно й ретельно підготовленій доповіді автор обґрунтовує вибір теми, характеризує мету, завдання, гіпотезу, методи дослідження, одержані результати і висновки, відзначає їх теоретичне і практичне значення.

Доповідь презентується у логічній послідовності виконаної курсової роботи за логікою Завдань курсової роботи, поданих у Вступі. Однак основну частину виступу повинні складати конструктивні розробки, конкретні пропозиції автора. Докладніше обґрунтовуються ті пропозиції, які рекомендуються для впровадження в практику. У процесі доповіді можуть використовуватися заздалегідь написані тези та ілюстративні матеріали (таблиці, схеми, графіки), які рекомендується демонструвати упродовж захисту у вигляді презентації та роздаткового матеріалу. Методичні рекомендації до підготовки презентації результатів наукового дослідження (Додаток Л).

Процедура захисту включає:

- доповідь студента;
- відповіді студента на запитання членів комісії та присутніх на захисті;
- заключне слово студента;
- рішення комісії щодо оцінки виконаної роботи, презентації, відповіді на питання.

Під час захисту курсової роботи студент зобов'язаний дати вичерпні відповіді на всі запитання.

Результати захисту курсової роботи визначаються оцінками «відмінно», «добре», «задовільно» і «незадовільно» з урахуванням якості виконання курсової роботи, дотримання встановлених термінів роботи; вимог щодо технічного оформлення; врахування побажань наукового керівника; рівня наукової та практичної підготовки студента.

Оцінка за курсову роботу заноситься до залікової книжки студента та в екзаменаційну відомість. При оцінюванні враховується якість роботи, терміни роботи над структурними частинами, вчасність і цілісність врахування побажань керівника та відповідність усім встановленим нормам написання курсового дослідження.

РОЗДІЛ 2

ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

2.1 Загальні вимоги до оформлення тексту роботи

Курсова робота пишеться державною мовою, за винятком списку використаних джерел, де використане видання записується в оригіналі (українською, російською, англійською чи іншою мовою).

Технічні параметри:

текстовий редактор – MS Word;

шрифт – Times New Roman;

розмір кегля – 14;

міжрядковий інтервал – 1,5;

абзацний відступ – 1,25 см.

Поля: верхнє, нижнє – 2,0 см,

ліве – 3,0 см,

праве – 1,5 см.

Вирівнювання тексту по ширині.

Нумерація сторінок – із другої сторінки ВСТУПу с. 6 (вгорі справа).

М'який перепліт.

Треба розрізняти тире (–) і дефіс (-): відмінність полягає у розмірі та наявності пробілів до і після тире. Скорочення типу: т. п., XVI ст., ініціали при прізвищах (напр., С. Мартиненко, Л. Хоружа), назви населених пунктів м. Київ, с. Іванівка друкуються через нерозривний пробіл (одночасне натискання клавіш Ctrl+Shift+пробіл). Скорочення типу 90ті, 1го – із нерозривним дефісом (одночасне натискання клавіш Ctrl+Shift+дефіс).

У тексті наукового дослідження подавати прізвища вчених за аналогією: Т. Сулима, О. Тарасова, І. Учитель, С. Хоцкіна (за алфавітом).

Кожну структурну частину курсової роботи треба починати з нової сторінки (окрім підрозділів).

Друкуються заголовки структурних частин великими літерами по центру, шрифт жирний. Крапка в кінці заголовка не ставиться. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) жирним шрифтом з абзацного відступу.

Відстань між заголовком розділу та текстом – подвійний полуторний інтервал. Заголовки підрозділів друкуються малими літерами з абзацного відступу жирним шрифтом. Крапка в кінці заголовка не ставиться. Інтервал між назвою підрозділу та текстом – подвійний полуторний.

2.2 Оформлення таблиць і рисунків в основній частині наукового дослідження

Оформлення таблиць в основній частині наукового дослідження

Назва таблиці подається відцентровано 14 кеглем через 1,5 інтервал.

Текст в табл. подавати 12 кеглем через 1,0 інтервал.

Якщо таблиця розривається, то на наступній сторінці позначити за зразком.

Приклад 1:

Таблиця 2.1

Загальні методи пізнання

№ з/п	Методи дослідження	Перелік складників
1.	Емпіричні	спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент
2.	Теоретичні	ідеалізація, формалізація, логічні й історичні методи
3.	Методи, що можуть бути застосовані на емпіричному і теоретичному рівнях	абстрагування, аналіз і синтез, індукція й дедукція, моделювання

Приклад 2:

Таблиця 2.2

Результати дослідження рівня самооцінки та адаптованості студентів ($n=10$)

№ з/п	Ім'я учня	Рівень самооцінки	Рівень адаптованості
1.	Вікторія	низький	низький
2.	Данило	низький	низький
3.	Юлія	високий	середній
4.	Любов	низький	низький
5.	Ольга	середній	середній

Продовж. табл. 3.1

6.	Ксенія	низький	середній
7.	Ірина	середній	високий
8.	Василь	низький	низький
9.	Ігор	середній	середній
10.	Максим	середній	середній

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті, щоб її можна було читати без повороту роботи.

За відсутності цифрових або інших даних у рядку таблиці проставляють прочерк.

Подання рисунків

Основними видами ілюстративного матеріалу, що найчастіше подаються у курсовій роботі є: креслення, технічний рисунок, схема, фотографія, діаграма і графік.

Ілюструють роботу, виходячи з певного загального задуму, за ретельно продуманим тематичним планом, який допомагає уникнути ілюстрацій випадкових, пов'язаних із другорядними деталями тексту і запобігти невиправданним пропускам ілюстрацій до найважливіших тем.

Кожен рисунок має відповідати тексту, а текст – рисунку. Нумерують рисунки в межах відповідного розділу (Рис. 2.1 – перший рисунок другого розділу).

За необхідності рисунки доповнюють пояснювальними даними (підрисунковим підписом).

Підпис під ілюстрацією складається з чотирьох основних елементів:

- найменування графічного сюжету, що позначається скороченим словом «Рис.»;
- порядковий номер ілюстрації, який вказується без знаку номера арабськими цифрами;
- тематичний заголовок ілюстрації, що містить текст із якомога стислою характеристикою зображуваного;
- експлікацію, яка будується так: деталі сюжету позначають цифрами, які виносять у підпис, супроводжуючи їх відповідним текстом.

Не слід оформлювати посилання на ілюстрації як самостійні фрази (речення), в яких лише повторюється те, що міститься у підпису.

У тому місці тексту, де викладається думка (пояснення, тема), пов'язана з ілюстрацією, і де треба вказати на неї, розміщують посилання у вигляді виразу у круглих дужках «(рис. 2.1)» або зворот типу: «... як видно з рис. 2.1» або «... як це показано на рис. 2.1»:

Приклад 1:

1–4 – основні питання кроку інформації: а–ж – корегуюча інформація і контроль її засвоєння; 5 – шлях виконання програми.

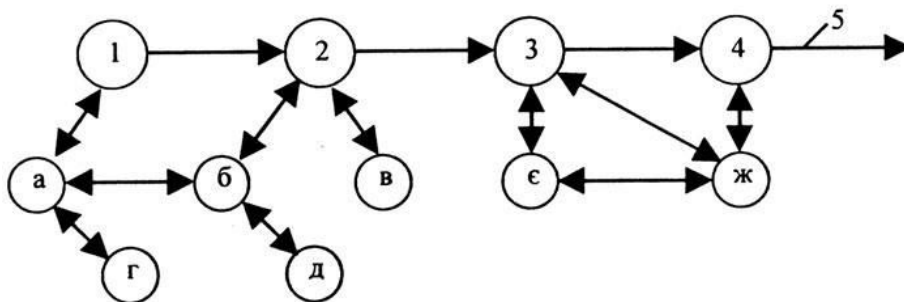

Рис. 2.1 Схема розгалуженої програми

Приклад 2:

Динаміка забування, встановлена Г. Еббінгаузом: найвищі темпи характерні для першої доби після запам'ятовування (60% інформації ми втрачаємо впродовж першої години після запам'ятовування (рис. 1.3):

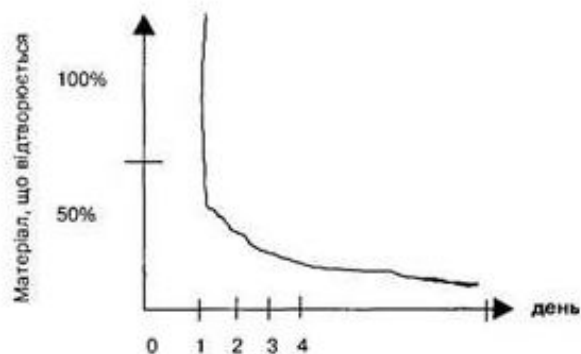

Рис. 1.3 Закон забування (Г. Еббінгауз)

Якість рисунків повинна забезпечувати їх чітке відтворення (електрографічне копіювання, мікрофільмування).

2.3 Цитування і посилання (покликання) на використані джерела

Покликання у тексті курсової роботи на наукові джерела подаються за зразком: [3, с. 17], де 3 – номер джерела за списком літератури, 17 – сторінка. Посилання на декілька наукових видань оформлюють так: [15, с. 145; 17, с. 125; 23, с. 147].

Цитування у тексті оформлюються за аналогією: С. Сисоєва наголошує: «Відкрита освіта дозволяє також підвищити академічну мобільність всіх, хто навчається, через розширення і вдосконалення спектрів освітніх програм, форм навчання, освітніх технологій і організаційних схем відкритої освіти» [2, с. 337].

Покликання на джерела ілюстративного матеріалу здійснювати в круглих дужках (подано на рис. 2.3).

У роботі студент обов'язково повинен подавати посилання на джерела, матеріали або окремі результати. Такі посилання дають змогу відшукати використані документи та перевірити їх достовірність, допомагають з'ясувати зміст, мову тексту, обсяг.

Посилання на джерела та авторів здійснюються у різних формах та з різною метою. Так, посилання на фундаментальні, загальновідомі принципи, підходи і теорії застосовуються для обґрунтування актуальності дослідження, для визначення його методологічних засад, для окреслення кола дослідників, які вивчали певну проблему.

Приклад 1. *При побудові та реалізації корекційної роботи застосовано особистісний підхід, розвинений у наукових працях І. Бежа, М. Боршишевського, І. Зязюна, О. Леонтєва, В. Моляко, В. Рибалки, В. Семиченко.*

Приклад 2. Дослідження окресленої проблеми розвивалися у вітчизняній психології в межах двох основних підходів: діяльнісного (М. Алексєєва, О. Леонт'єв, А. Маркова) і суб'єктного (В. Асєєв, Л. Божович, С. Рубінштейн).

Посилатися слід на останні публікації (до 10 років від дати видання). На більш ранні видання можна посилатися в тих випадках, коли наявний матеріал не включено до останнього видання.

2.4 Використання мовних засобів виразності наукового мовлення

При цитуванні наукових джерел найчастіше використовуються такі мовні форми:

Органічна пасивна конструкція української мови – безособове речення на **-но**, **-то**, в якому домінує результативність і не передбачено виконавця:

У науковій праці комплексно досліджено...

Напрацювання узагальнено ...,

Запропоновано нову модель...,

Зібрано новий матеріал .

Відомі випадки інформативної несамостійності головної частини складнопідрядного речення, що служить стереотипною формою логічного зв'язку частин міркування:

Відомо, що...;

Слід вказати на те, що...;

Необхідно підкреслити, що...

Можливі такі мовні формули, як:

Цієї ж позиції дотримуються...

Протилежну думку висловлює ...

Ці обставини дають нам підстави припускати, що...;

Усі це дозволяє висловити нам наступні припущення: ...

Готуючи науковий текст, доречно урізноманітнюємо палітру мовних засобів (слів, словосполучень, виразів), вибір яких залежить від смислових відношень між частинами сформульованої думки.

Мовні засоби:

1. Для передачі мотивації актуальності теми і важливості дослідження скористаємося такими мовними кліше:

Важливого значення набуває питання...

Однією з актуальних проблем ... сьогодні варто назвати ...

Соціальне значення теми визначається...

Поміж проблем, пов'язаних із...,

Проблема ... перебуває в центрі уваги.... заслуговує на особливу увагу... ; .. посідає важливе місце...; є актуальною...; .. давно є на часі...; . є цілком на часі...; є малорозробленою, ... дискусійною, ...недослідженою.... фрагментарно висвітлювалася в.... не була об'єктом спеціального вивчення... •

Важливо ... дослідити... .. описати (здійснити опис)

... узагальнити... .. вивчити... .. встановити... .. пояснити..... систематизувати... .. схарактеризувати (дати характеристику)..... класифікувати... .. визначити..... підсумувати..... проаналізувати..... з'ясувати... .. розробити... .. здійснити експеримент... .. простежити... .. виявити... .. експериментально перевірити...

2. Розгляд історії та сучасного стану розроблення проблеми в науковій літературі оформлюємо такими мовними формулами:

- Прийнято вважати, що...
- Загальновідомо, що...
- На думку (кого?)...
- Відповідно до концепції...
- Наявні підходи щодо цього питання можна класифікувати так...
- Дослідженням цієї проблеми займалися...
- Цих поглядів дотримується (дотримуються)...
- Гіпотезу (передбачення) про... висунув (розробив) ...
- Початок напрямку (тенденції) покладено...
- Нову концепцію (ідею, гіпотезу, теорію тощо) розроблено..
- 3. Виклад сутності дослідження у статті містить такі мовні кліше:
 - Є підстави вважати...
 - Умови та хід дослідження дозволяють висунути гіпотезу...
 - Перевіримо запропоноване припущення...
 - Однією з найважливіших особливостей (чого?) ... є ...
 - Об'єкт дослідження характеризується такими особливостями:
 - Зібраний матеріал підлягає структуруванню...
 - Матеріали здійсненого обстеження дозволяють згрупувати (класифікувати, узагальнити, уточнити, конкретизувати)...
 - За структурою можна виокремити...
 - Нами зафіксовано (виявлено, з'ясовано, описано)...
- 4. Лексико-граматичні засоби впевненості:
 - Є впевненість у тому, що; переконливою є позиція відомих учених...; безумовно, що...; не можна не зважати на те, що; доведено, що...; загальновідомо, що...
 - Є очевидним, що...; немає сумнівів щодо (чого?)...
 - У цьому зв'язку зрозуміло, що...
 - Ці факти переконують у (чому?)...
 - Автор переконливо доводить, що...
 - Результати дослідження підтверджують справедливість (чого?)...
 - Можна з упевненістю (певністю) сказати, що...
 - Враховуючи вищезазначене, можна стверджувати, що..
- 5. Лексико-граматичні засоби критики (незгоди, спростування):
 - Доцільно (доречно) викрити (зазначити) недоліки ...
 - Не можна не заперечити...
 - Не можна погодитися.
 - Навряд чи можна погодитись.
 - Автор, на наш погляд, помиляється стосовно...
 - Є підстави дорікати в неточності, неуважності.
 - Є серйозні розбіжності в поглядах на...
 - Можна спростувати наведену думку.
 - Автором ігноруються факти ...
 - Автор припускається явних неточностей...
 - Автор дотримується нетрадиційного погляду на...
 - Автор припускається, на наш погляд, помилкових тверджень...
 - Автором не висвітлено питання (чого?)...
 - Авторська позиція суперечить (чому?)...
 - Автором необґрунтовано стверджується, що...
 - Автором поставлено нерозв'язуване завдання...
 - Висновки не підтверджуються фактами...
 - Не зрозуміло, що автор має на увазі, стверджуючи (що?)...

- Є дискусійним питання (про що?)...
- Сумнів викликають наведені статистичні дані: ...
- Низка сумнівів та зауважень виникає при ...
- 6. Лексико-граматичні засоби припущення:
 - Припустімо, що...
 - Допустімо, що...
 - Можна висловити припущення...
 - Є підстави висунути гіпотезу...
 - Домовимось, що...
 - Маємо припустити, що...
 - Доречно проаналізувати ситуацію, припустивши, що...
- 7. Висновки, рекомендації, пропозиції оформимо такими мовними формулами:
 - Отже, проведене дослідження (аналіз) підтверджує, що...
 - Як підсумок зазначимо, що... .
 - Відтак, можна стверджувати, що...
 - Сформулюємо основні висновки та рекомендації...
 - Описана методика проведення експерименту являє ...
 - Підсумовуючи вище сказане, відзначимо, що...
 - Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки:...

Цитати мають подаватися лише з першоджерел, а не із праць інших авторів. Лише коли першоджерело недоступне, можна скористатися цитатою, опублікованою в іншому виданні. У такому випадку перед бібліографічним джерелом вказується: «цитуються за:» або «цит. за...».

2.5 Оформлення Списку використаних джерел

Наведений у роботі список літератури свідчить про обсяг використаних автором джерел, про рівень вивчення стану досліджуваної проблеми і навичок роботи з науковими документами.

Бібліографічний опис використаних джерел (див. Дод. К) складається відповідно до чинних стандартів із бібліотечної та видавничої справи (оформлюється за бібліографічним описом ДСТУ ГОСТ 7.1:2009 «Система стандартів з інформації... Загальні вимоги та правила складання»).

Джерела розміщуються в алфавітному порядку: спочатку вітчизняні, потім – зарубіжні (іншомовні). Обов'язковими є розставлення нерозривних пробілів.

2.6 Оформлення Додатків

Нумерація аркушів із додатками продовжує загальну нумерацію сторінок основного тексту роботи. Обсяг додатків не входить до обов'язкового обсягу кваліфікаційної роботи. Додатки необхідно позначати за порядком посилань, позначаючи послідовно великими літерами української абетки (за винятком Г, Г, Є, І, І, Й, О, Ч, Ь). За наявності одного додатка – **Додаток А**.

ДОДАТКИ

(кожен додаток подається з наступної сторінки)

Таблиці та рисунки подаються за аналогією основної частини наукового дослідження, але нумерація починається спочатку (ціле натуральне число).

Додаток А

Таблиця 1

Рівень мотивації студентів (А. Реан, модифіковано автором)

Додаток Б

Таблиця 2

Діалогічність процесу засвоєння знань студентами у процесі вивчення дисципліни «Професійна педагогіка»

2.7 Вимоги до оформлення структурних частин курсової роботи

Кожну структурну частину кваліфікаційної роботи треба починати з нової сторінки (окрім підрозділів).

Друкуються заголовки структурних частин великими літерами по центру, шрифт жирний. Крапка в кінці заголовка не ставиться. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) жирним шрифтом з абзацного відступу.

Відстань між заголовком розділу та текстом – подвійний полуторний інтервал. Заголовки підрозділів друкуються малими літерами з абзацного відступу жирним шрифтом. Крапка в кінці заголовка не ставиться. Інтервал між назвою підрозділу та текстом – подвійний полуторний (за поданим нижче зразком).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

1.1 Дослідження проблеми використання мультимедійних технологій у теорії та практиці вищої школи в науковій літературі

Текст підрозділу

1.2 Характеристика мультимедійних технологій у сучасному навчальному процесі закладу вищої освіти

Текст підрозділу

1.3 Педагогічні умови застосування мультимедійних технологій у навчальному процесі підготовки майбутніх викладачів професійного навчання

Текст підрозділу

Висновки до першого розділу (з наступної сторінки)

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Аршава И. Ф. Учебно-методическое пособие по подготовке и оформлению курсовых и дипломных работ / И. Ф. Аршава, А. А. Филипчева. – Днепропетровск : ДНУ, 2004. – 50 с.
2. Вольшкин В. И. Методология и методика психолого-педагогического исследования / В. И. Вольшкин. – С.-Пб. : СПбУ, 2007. – 152 с.
3. Краевский В. В. Методология педагогики: новый этап : [учеб. пособие для студ. высш. учеб. завед.] / В. В. Краевский, Е. В. Бережнова. – М. : Академия, 2006. – 400 с.
4. Музика О. Л. Курсові роботи з психології : [навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів]. – К. : Освіта України, 2009. – 104 с.
5. Образцов П. И. Методы и методология психолого-педагогического исследования / П. И. Образцов – С.-Пб. : Питер, 2004. – 272 с.
6. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті : [монографія / С. О. Сисоєва, А. М. Алексюк, П. М. Воловик, О. І. Кульчицька та ін.] ; за ред. С. О. Сисоєвої. – К. : ВІПОЛ, 2001. – 502 с.
7. Перспективні освітні технології : наук-метод. посіб. ; за ред. Г.С. Сазоненко. – К. : Гопак, 2000. – 560 с.
8. Про затвердження галузевої Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти [Електронний ресурс] : Наказ № 1176 / Міністерство освіти і науки України. – К., 14.08.2013. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36816/.
9. Про професійну (професійно-технічну) освіту : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР) [Електронний ресурс]. – 1998. – № 32. – Ст. 215. – Редакція від 01.01.2019. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80>.
10. Семенов О. Культура наукової української мови ; за ред. Л. І. Мацько : навч. посіб. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – 224 с.
11. Сисоєва С. О. Методология науково-педагогічних досліджень / С. О. Сисоєва, Т. Є. Кристопчук : [підручник]. – Рівне : Волинські обереги, 2013. – 360 с.
12. Сисоєва С. О. Педагогічний експеримент у наукових дослідженнях неперервної професійної освіти : [навч.-метод. посіб.] / С. О. Сисоєва, Т. Є. Кристопчук. – Луцьк : Волин. обл. друкарня, 2009. – 460 с.
13. Соловей М. І. Методология та технологія науково-педагогічних

досліджень : посіб. для вищих навч. закладів / М. І. Соловей, Є. С. Спіцин, В. В. Кудіна ; Київський нац. лінгвістичний ун-т. – 2-ге вид., перероб і доп. – К. : Ленвіт, 2009. – 192 с.

14. Сучасна професійна освіта : концептуальні засади реформування професійної освіти України (проект). – Київ. – 2018. – 18 с. – [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2018/05/18/0518-kontsepsiya.doc>

15. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – К. : Знання – Прес, 2012. – 181 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Форма титульної сторінки курсової роботи

Міністерство освіти і науки України
Криворізький національний університет
Факультет інформаційних технологій
Кафедра інженерної педагогіки та мовної підготовки

СІРИК Дар'я Романівна

Курсова робота

з дисципліни «Професійна педагогіка»

«ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ»

зі спеціальності 015 – Професійна освіта (комп'ютерні технології)

Науковий керівник:
кандидат
педагогічних наук,
доцент
Хоцькіна Світлана Миколаївна

Допущено до захисту

«___»_____ 2020 р.

Робота захищена

«___»_____ 2020 р.

З оцінкою _____

Голова комісії: _____

Члени комісії: _____

КРИВИЙ РІГ – 2020

Додаток Б
ЗМІСТ

<u>ВСТУП</u>	3
<u>РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ</u>	
<u>1.1 Дослідження проблеми використання мультимедійних технологій у теорії та практиці вищої школи в науковій літературі</u>	9
<u>1.2 Характеристика мультимедійних технологій у сучасному навчальному процесі закладу вищої освіти</u>	15
<u>1.3 Педагогічні умови застосування мультимедійних технологій у навчальному процесі підготовки майбутніх викладачів професійного навчання</u>	21
<u>Висновки до першого розділу</u>	27
<u>РОЗДІЛ 2. ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ</u>	
<u>2.1 Вивчення і аналіз застосування мультимедійних технологій у процесі фахової підготовки майбутніх викладачів професійного навчання на прикладі вивчення інформатики та обчислювальної техніки</u>	30
<u>2.2 Методичні рекомендації щодо вдосконалення використання мультимедійних технологій у процесі фахової підготовки майбутніх викладачів професійного навчання під час вивчення дисципліни інформатика та обчислювальна техніка.</u>	39
<u>Висновки до другого розділу</u>	42
<u>ВИСНОВКИ</u>	44
<u>СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ</u>	47

ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ

ЗМІСТ

<u>ВСТУП</u>	3
<u>РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ РОЗВИВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ</u>	
<u>1.1. Стан дослідження технологій розвивального навчання у психолого-педагогічній літературі</u>	6
<u>1.2. Характеристики технології розвивального навчання</u>	13
<u>1.3. Педагогічні умови використання технологій розвивального навчання на заняттях з інформатики та обчислювальної техніки</u>	17
<u>Висновки до першого розділу</u>	24
<u>РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНФОРМАТИКИ ТА ОБЧИСЛЮВАЛЬНОЇ ТЕХНІКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ</u>	
<u>2.1. Вивчення й аналіз педагогічного досвіду використання технологій розвивального навчання (з досвіду роботи викладача інформатики та обчислювальної техніки ЗВО)</u>	26
<u>2.2. Методичні рекомендації щодо вдосконалення використання технологій розвивального навчання у процесі вивчення інформатики та обчислювальної техніки у ЗВО</u>	31
<u>Висновки до другого розділу</u>	35
<u>ВИСНОВКИ</u>	37
<u>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</u>	41

Додаток В

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ДПТНЗ – державний професійно-технічний навчальний заклад.

ДПТНЗ «КЦПОРКТТС» – Державний професійно-технічний навчальний заклад «Криворізький центр професійної освіти робітничих кадрів торгівлі та ресторанного сервісу».

ДПТНЗ «ЦППРК№ 1» – Державний професійно-технічний навчальний заклад «Центр підготовки і перепідготовки робітничих кадрів № 1».

ДОС – державні освітні стандарти.

ДСПТО – Державний стандарт професійно-технічної освіти.

ДЦ ПОММ – Державний центр професійної освіти металургії та машинобудування.

ЗВО – заклад вищої освіти.

КПГТЛ – Криворізький професійний гірничо-технологічний ліцей.

ОПП – освітньо-професійна програма.

ВСТУП

Актуальність дослідження. На сьогоднішньому етапі розвитку системи освіти в Україні актуальними постають питання щодо необхідності формування висококваліфікованих робітників, які можуть творчо працювати, знаходити вихід із різних складних ситуацій та передбачати наперед можливі наслідки майбутньої професійної діяльності. Це передбачає впровадження у навчальний процес інноваційних технологій, зокрема технології розвивального навчання, застосовуючи нетрадиційні форми та активні методи навчання.

Оскільки підґрунтям підготовки конкурентоздатних фахівців є процес учіння, то потребує удосконалення процес формування та розвитку пізнавальних процесів особливостей, на що безпосередньо спрямоване розвивальне навчання.

У Законі України «Про освіту», акцентовано увагу на те, що освіта безперечно пов'язана з розвитком. «Освіта – основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави» [6].

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями [7].

Проблема технології розвивального навчання не нова, набула актуальності, ще у XVIII ст., коли вперше Й. Песталоцці ввів поняття «розвивальне навчання». У сучасній педагогічній літературі значний внесок у розкриття проблеми технології розвивального навчання внесли Л. Виготський, В. Давидов, Д. Ельконін, Л. Занков, М. Фіцула та ін. Більшість науковців стверджують, що розвивальне навчання – це спрямованість змісту, принципів, методів і прийомів навчання на досягнення найбільшої ефективності розвитку пізнавальних можливостей школярів, а саме сприймання, мислення, пам'яті, уяви, уваги, відчуття та мови [3, 6, 7, 11].

Досліджуючи технології розвивального навчання, Й. Песталоцці переконує, що розвиток є «всезагальною потребою всього людства» та завданням, що повинно розв'язуватися у процесі викладання всіх предметів, розвиваючи особистість та психологічні процеси [5].

Отже, ми можемо стверджувати, що обрана тема є актуальною.

Незважаючи на певні досягнення у вивченні проблеми технології розвивального навчання наявна низка суперечностей між:

– високими вимогами ринку праці щодо професійної готовності

випускників вищих навчальних закладів та недостатністю уваги з позиції викладачів до процесу розвитку пізнавальних процесів студентів.

– необхідністю впровадження розвивального навчання та неготовністю частини викладачів до такої діяльності.

Ураховуючи актуальність зазначеної проблеми та наявні суперечності ми обрали тему курсової роботи «Технології розвивального навчання».

Об'єкт дослідження: процес впровадження технології розвивального навчання у навчальний процес ЗВО.

Предмет дослідження: упровадження технологій розвивального навчання у процес викладання інформатики та обчислювальної техніки у ЗВО.

Мета дослідження: визначити та обґрунтувати педагогічні умови впровадження технології розвивального навчання у навчальний процес закладу вищої освіти.

Ураховуючи об'єкт, предмет та мету дослідження, нами була сформульована *наукова гіпотеза*, яка полягала у тому, що впровадження технології розвивального навчання буде здійснюватися більш успішно за таких *педагогічних умов*:

- активізація індивідуальних пізнавальних процесів учнів;
- використання нетрадиційних форм організації навчання;
- готовності викладачів до впровадження технології розвивального навчання студентів під час викладання фахових дисциплін.

Відповідно до мети та наукової гіпотези визначено такі *завдання* курсового дослідження:

- вивчити стан розробленості проблеми технології розвивального навчання у психолого-педагогічній літературі;
- охарактеризувати технології розвивального навчання;
- визначити та теоретично обґрунтувати педагогічні умови впровадження технології розвивального навчання;
- здійснити аналіз використання нетрадиційних форм та активних методів навчання на заняттях з інформатики та обчислювальної техніки;
- проаналізувати досвід викладача комп'ютерних дисциплін щодо впровадження розвивального навчання в навчальний процес ЗВО;
- розробити методичні рекомендації щодо вдосконалення використання методів навчання на заняттях з інформатики та обчислювальної техніки у ЗВО.

Теоретичне значення полягає в аналізі психолого-педагогічної літератури, описі характеристики технології розвивального навчання та визначенні педагогічних умов використання технології розвивального навчання.

Практичне значення полягає у розробленні методичних рекомендацій щодо використання технології розвивального навчання у процесі вивчення інформатики та обчислювальної техніки у ЗВО студентами другого курсу спеціальності 015 – Професійна освіта (комп'ютерні технології).

Структура курсової роботи. Курсова робота складається зі Вступу, двох

розділів, висновків до розділів, Висновків, Списку використаних джерел, Додатків.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний етап модернізації системи освіти характеризується посиленням уваги до особистості, спрямування зусиль педагогів на розвиток творчого потенціалу учасників навчально-виховного процесу. Реалізація нових векторів розвитку освіти потребує використання інноваційних процесів, творчого пошуку нових чи вдосконалених концепцій, принципів, підходів до освіти, суттєвих змін у змісті, формах і методах навчання, виховання, управління педагогічним процесом у закладах вищої професійної освіти.

Інноваційні процеси передбачені: Законом Про професійну (професійно-технічну) освіту, проектами «Концепція державної інноваційної політики» (2010), Концепція розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010–2020), Положенням «Про порядок здійснення інноваційної діяльності у системі освіти» (2000); законом України «Про інноваційну діяльність» (2002) тощо.

Проблемами створення, розвитку і поширення педагогічних нововведень займалися такі науковці: К. Ангеловський, П. Майборода, Л. Пономарьова, М. Смирнова, А. Харін, В. Хуторський, Г. Хмарка та ін. Вони виявили різні аспекти дослідження проблем освіти як соціального інституту у взаємодії з іншими соціальними інститутами суспільства.

В останні двадцять років проблематика нововведень в області вищої професійної освіти стала розглядатися в роботах вітчизняних педагогів і психологів Н. Горбунової, В. Загвязінського, М. Кларіна, В. Лазарева, М. Поташника, С. Полякової, В. Сластьоніна, В. Слободчикова, О. Юсуфбекова та ін.

Ураховуючи актуальність зазначеної проблеми ми обрали тему курсової роботи «Інноваційні процеси системи вищої професійної освіти».

Об'єктом дослідження є інноваційні процеси в системі вищої освіти.

Предметом дослідження є процес упровадження інноваційних процесів у систему вищої професійної освіти під час вивчення інформатики та обчислювальної техніки студентами спеціальності 015 – Професійна освіта (комп'ютерні технології).

Мета дослідження – визначити та теоретично обґрунтувати педагогічні умови впровадження інноваційних процесів системи вищої професійної освіти.

Гіпотеза дослідження полягає у тому, що процес упровадження інноваційних процесів системи вищої професійної освіти буде ефективним за визначених педагогічних умов:

– мотивації студентів і педагогів до впровадження інноваційних процесів в освіту;

- психологічної готовності педагогів до впровадження інновацій у процесі викладання інформатики та обчислювальної техніки;
- використання освітньо-наукового порталу в системі вищої професійної освіти.

Завдання дослідження:

- 1) узагальнити вітчизняний та зарубіжний досвід впровадження інноваційних процесів системи вищої професійної освіти у психолого-педагогічній літературі та визначити основні характеристики інноваційних процесів;
- 2) визначити та теоретично обґрунтувати педагогічні умови використання інноваційних процесів у системі вищої професійної освіти;
- 3) вивчити та проаналізувати досвід викладача інформатики та обчислювальної техніки щодо впровадження інноваційних процесів;
- 4) розробити методичні рекомендації щодо використання інноваційних процесів на заняттях з інформатики та обчислювальної техніки.

Теоретичне значення полягає в аналізі психолого-педагогічної літератури, описі характеристики інноваційних процесів; визначенні та обґрунтуванні педагогічних умов використання інноваційних процесів на заняттях з інформатики та обчислювальної техніки.

Практичне значення полягає у розробленні методичних рекомендацій щодо використання інноваційних процесів на заняттях з інформатики та обчислювальної техніки.

База дослідження: Криворізький національний університет.

Структура курсової роботи.

Курсова робота складається зі Вступу, двох розділів, висновків до розділів, Висновків, Списку використаних джерел, Додатків.

Додаток Е

1.3 Педагогічні умови використання у професійній підготовці ...

Поняття «умова» в науковій літературі визначається по-різному. У філософській енциклопедії під умовою розуміють сукупність об'єктів, необхідних до виникнення, існування або зміни даного об'єкту.

Аналіз поняття «умова» у філософському аспекті: умова – це сукупність об'єктів (речей, процесів, відносин), що необхідні для виникнення, існування або зміни об'єкта [14, 235].

У словнику В. Полонським «умова» визначається як сукупність перемінних природних, соціальних, зовнішніх та внутрішніх впливів, що впливають на фізичний, психічний, моральний розвиток, поведінку; виховання і навчання, формування особистості [12, 36].

У словнику-довіднику з професійної педагогіки А. Семенова визначає «педагогічні умови» як обставини, за яких залежить та відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості [13, 43].

Н. Яковлева визначає поняття «педагогічна умова» як сукупність засобів навчально-виховного процесу, що має забезпечувати необхідний рівень навчання [12, с. 296].

У нашому дослідженні під *педагогічною умовою* розумітимемо...

Сучасному суспільству потрібна компетентна особистість, здатна брати активну участь у розвитку економіки, науки, культури. Сьогодні на перший план висувається завдання створення сприятливих умов для виявлення і розвитку здібностей, задоволення інтересів та потреб, розвитку навчально-пізнавальної активності та творчої самостійності. Тому ми виокремимо найбільш актуальні педагогічні умови в контексті нашого дослідження.

Першою педагогічною умовою використання активних методів у професійній підготовці визначено *створення навчального середовища, спрямованого на забезпечення самореалізації студентів у процесі навчальної взаємодії*. Під освітнім активним середовищем ми розуміємо навчальне середовище, що будується на принципах кооперації навчальної діяльності як рівноправної взаємодії студентів у невеликих групах, що об'єднуються для вирішення загального завдання і спільними зусиллями досягають взаємної згоди.

У нашому дослідженні ми орієнтувалися на такі принципи забезпечення самореалізації навчання:

- 1) орієнтація на співробітництво у групах;
- 2) розвиток особистісного потенціалу;
- 3) єдність теорії та практики;

4) принцип активності, що спонукає особистість до активної позиції у навчанні.

Друга педагогічна умова застосування активних методів – використання ІКТ (інформаційних комп'ютерних технологій).

Сучасній освіті необхідно застосовувати найновітніші інформаційні технології. Створення інформаційного середовища є ключовим завданням на шляху переходу до інформаційного суспільства. Нині комп'ютеризація навчального процесу розглядається як один із найбільш перспективних напрямів підвищення якості освіти. Впровадження інформаційних технологій у навчально-пізнавальну діяльність – це один зі шляхів. Особливої актуальності набуває проблема розробки, створення та впровадження розвивальних освітніх програм, які сприятимуть адаптації до життя в інформаційному суспільстві.

Ефективність навчання з використанням електронних ІКТ забезпечує активна педагогічна діяльність в інформаційному середовищі та цілеспрямований характер навчання. Це впливає на сприйняття навчального матеріалу та його значущість, а через них – на мотивацію, активність й актуалізацію самостійної роботи студентів.

Упровадження ІКТ у навчальний процес постає реальним і закономірним, тому слід визначити основні напрями застосування ІКТ у навчальному процесі:

- викладення нового матеріалу (використовуючи елементи візуалізації);
- закріплення отриманих ЗУН (практичні та лабораторні заняття тощо);
- контролю та перевірки знань (тести, творчі завдання);
- організації самостійної роботи;
- організації систематичної роботи студентів (за допомогою чітко встановленого графіка виконання робіт);
- тренування психічних процесів студентів (пам'ять, мислення, увага тощо) [4].

Отже, нами виокремлено такі педагогічні умови ефективного використання у професійній підготовці:

- 1) створення навчального середовища, спрямованого на забезпечення самореалізації студентів;
- 2) використання ІКТ;
- 3) поєднання традиційних і нетрадиційних методів навчання.

РОЗДІЛ 2 ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

2.1 Вивчення й аналіз застосування мультимедійних технологій у процесі фахової підготовки майбутніх викладачів професійного навчання (на прикладі вивчення інформатики та обчислювальної техніки)

Застосування мультимедійних технологій полегшує вивчення професійних дисциплін у підготовці майбутніх викладачів професійного навчання. Крім того мультимедійні засоби, особливо для технічних дисциплін, поєднуючи з електронними, дозволяють студенту самостійно охопити навчальний матеріал.

Під час лекційного заняття з дисципліни «Інформатика та обчислювальна техніка» з теми «Історія розвитку обчислювальної техніки». На початку заняття почали звернути увагу на те, що викладач використала активний метод навчання: інтелектуальну розминку. Викладач поставила питання з минулої лекції: «Які були перші зарубіжні ЕОМ, їх характеристики?», «Основні віхи історія розвитку зарубіжної обчислювальної техніки?», «Машини 1–4 поколінь, їх характерні ознаки?» Це сприяло активізації навчальної діяльності, спонукаючи до активної розумовою діяльності. Викладач обґрунтовувала власну позицію. Для повного закріплення вивченого матеріалу викладач запропонувала інсценувати ситуацію. Надали загальну інформацію і розподілили студентів за ролями, де ми з допомогою викладача, намагалися відтворити теоретичний матеріал. Так, викладач використала ігровий метод навчання (розігрування ролей), який сприяв створенню начального середовища (тобто, освітнього клімату, який згуртував студентів, об'єднуючи зусилля у розв'язанні навчальної ситуації).

На початку лекційного матеріалу, викладач виклала короткий матеріал на етапі актуалізації та задала проблемні питання з теми, що створили позитивну атмосферу та надали нам свободу в спілкуванні, згуртували на занятті (перерахувати). Ці запитання перетворилися в невеличку бесіду, які налаштували нас на відповідну діяльність, натхнувши на глибше розуміння матеріалу. *Обов'язково перерахувати питання.*

Під час використання наступного елементу – оголошення теми і мети заняття викладач повідомила тему заняття «Історія розвитку обчислювальної техніки» та мету – розглянути історію розвитку механічних обчислювальних машин, логарифмічну лінійку Дж. Непера, арифмометри Г. Лейбінца та Б. Паскаля, С. Морланда Томаса, Перфокарти Джозефа-Марії Жакарда, аналітичну машину Ч. Беббіджа та програми Ади Августини Лавлейс.

У процесі викладання нової інформації викладач використала традиційні методи навчання (інформаційно-ілюстративний та програмний методи). Надаючи навчальний матеріал, викладач не лише надала студентам усне пояснення, роботу з поняттями, текстовими фрагментами, відеофільми, ілюстрації, кінофрагменти, а й використала проблемні запитання, орієнтуючи студентів на взаємодопомогу (*конкретизувати кожну позицію*). Під час пояснення у студента виникло питання, на яке викладач відразу дала повну вичерпну зрозумілу відповідь і надала додатковий відео-фрагмент, (*вказати питання*). На цьому етапі викладач посприяла самореалізації студентів, стимулюванню зусиль у навчанні, спрямовуючи пізнавальний інтерес.

На завершальному етапі заняття обговорювалися питання, які зацікавили студентів, а саме:

Інформатика та обчислювальна техніка формує:

- готовність у майбутніх викладачів професійного навчання до професійного застосування мультимедійних засобів;
- психологічну готовність, уміння використовувати інноваційні технології;
- вміння розглядати альтернативні варіанти мультимедіа в початковому процесі;
- формувати інформаційну компетентність в інноваційних технологіях, здатність майбутнього викладача оперативно знаходити матеріал, адаптувати до умов професійної діяльності.

У процесі проведення заняття, викладач використала мультимедійні засоби; оскільки ефективність засвоєння навчального матеріалу залежить від застосування мультимедійних технологій в початковому процесі (розробка навчальних програм, що дають змогу стимулювати студента до застосування мультимедіа у майбутній професійній діяльності); викладач комбінувала нетрадиційний і традиційний методи навчання, адже вважає, що в поєднанні цих методів студент не тільки засвоює потрібний матеріал, а й опановує знання в контексті своєї професії; створення навчального середовища, який надає поштовх до самореалізації студентів. Головними завданнями викладача є урахування унікальності кожного студента, розвиток здібностей, творчого потенціалу, розширення можливостей кожного «Я» – це можливе, якщо використовувати активні методи навчання. Оскільки метод – це частина реалізації мети навчальної діяльності.

Аналізуючи проведені заняття, робимо висновки, що часто викладач не лише використовує різні методи навчання, залучаючи до цього декілька

мультимедійних засобів, а й активно залучає до діалогу студентів, пояснюючи сутність термінів. Викладач володіє новітніми технологіями, творчо вміє подати навчальний матеріал (Додаток А) для зацікавлення майбутньою професією. Це приводить до максимального формування пізнавального інтересу, створення взаємодії студентів та допомагає узгоджувати різні позиції щодо з'ясування певної проблеми.

Отже, зрозуміло, що тільки при правильному комбінуванні різних методів (*перерахувати*) та засобів (*перерахувати*) мультмедіа та створення сприятливих умов для студентів буде ефективним для подання матеріалу. Викладач на занятті вміло пов'язала мультимедійні засоби: відео фрагмент та ілюстрації «Історія логарифмічної лінійки Дж. Непера» (Додаток Б). Студенти більш мотивовано та заохочено навчаються, коли на заняттях використовуються, крім традиційних засобів навчання, сучасні інформаційні мультимедіа.

РОЗДІЛ 2 ВИКОРИСТАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ (НА МАТЕРІАЛІ ДИСЦИПЛІНИ «ІНФОРМАТИКА ТА ОБЧИСЛЮВАЛЬНА ТЕХНІКА»

2.1 Вивчення й аналіз застосування самостійної роботи студентів у системі професійної підготовки під час вивчення інформатики та обчислювальної техніки

Сьогодні система освіти зазнала значних змін як у викладанні матеріалу, так і в організації самостійної роботи. Більшість навчальних закладів в Україні повністю перейшли на Болонську систему, в якій особливе значення приділяють вивченню матеріалу шляхом організації самостійної роботи студентів з різноманітним її форм та засобів. Ефективність самостійної роботи студентів визначається в оволодінні знаннями з дисципліни та потребує постійного контролю [1, с. 8].

У статті 43 Закону України «Про вищу освіту» зазначено: «навчальний процес у вищих навчальних закладах здійснюється у таких формах: навчальні заняття; самостійна робота; практична підготовка; контрольні заходи» [6].

Одним із найважливіших факторів формування умінь самостійної діяльності студентів, у тому числі їх самоорганізації є формування мотиваційної установки.

Мотивація є дуже важливим чинником, що впливає на продуктивність мисленнєвої діяльності студентів. Розглядаючи мотивацію як одну з необхідних педагогічних умов у процесі пізнання, необхідно враховувати таку її складову як зацікавленість. Виховання інтересу до навчального предмета – одна з найважливіших проблем методики.

Так, наприклад, під час занять інформатики та обчислювальної техніки ми помітили, посилення мотивації і пізнавального інтересу студентів у навчанні за рахунок новизни методів навчання, впровадження інноваційних технологій у процес професійної підготовки (навести приклади). Це допомагає студентам опанувати навчальний матеріал в індивідуальному темпі, самостійно, використовуючи зручні способи сприйняття інформації.

Усі інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) можуть слугувати для організації самостійної роботи студентів: електронні підручники,

мультимедіа-курси, ресурси мережі Інтернет, електронні бази даних, електронні каталоги, фонди бібліотек, архівів тощо.

Під керівництвом викладача студенти розробляють індивідуальні проекти, створюють презентації за темами навчального курсу та проводять наукові дослідження, використовуючи засоби інформаційнокомунікативних технологій, що формує позитивне ставлення та високий рівень мотивації до навчання (навести приклади).

Працюючи з групою студентів викладач у період лекційних та практичних занять спостерігає за студентами, ураховує їх активність та результати виконання робіт, таким чином, залежно від показника активності та повноти виконаних робіт, пропонує студенту індивідуальні, творчі завдання для самостійної роботи (такі, які під силу конкретному студенту), застосовуючи засоби ІКТ. Це викликає позитивні емоції і прагнення виконати дане завдання, а отже, формує позитивну мотивацію студентів.

Так наприклад, вивчаючи на занятті тему «Апаратні засоби персональних комп'ютерів» викладач продемонструвала презентацію, в якій подано елементи сучасного ПК з її характеристиками, та їх перші аналоги й найсучасніші комп'ютери. Також викладач демонструє студентам розібраний комп'ютер, дає завдання для самостійної роботи: підготувати вдома доповідь та презентації на тему: «Елементи архітектури сучасного ПК». Для того щоб спростити процес виконання завдання викладач надала короткі теоретичні відомості (див. Додаток А).

На цьому етапі ми бачимо реалізацію першої та другої педагогічних умов формування мотиваційної установки у студентів та використання інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) у системі професійної підготовки з дисципліни «Інформатика та обчислювальна техніка». Зважаючи на вищезазначене, можна зробити висновок, що викладач активно використовує засоби ІКТ під час роботи зі студентами, чим і формує в них мотивацію.

При вивченні циклу дисциплін «Інформатика та обчислювальна техніка» застосовуються різні форми самостійної роботи студентів: закріплення лекційного матеріалу, вивчення теоретичного матеріалу певних тем, виконання індивідуальних завдань, підготовка до лабораторних робіт та написання рефератів тощо.

Викладач заздалегідь планує послідовність проведення самостійної роботи, чітко визначає обсяг і структуру змісту навчального матеріалу, що виноситься на самостійне опрацювання, проводить консультування студентів із виконання самостійної роботи, надає необхідне методичне забезпечення, у якому практичне застосування теоретичного матеріалу розглядається на прикладі розв'язання задач чи виконання вправ, а також пропонуються завдання пошукового характеру (*конкретизувати*) та завдання для самоконтролю знань (*конкретизувати*). Це дає широкий потенціал для розвитку дослідницьких умінь і навичок у студентів.

Так, наприклад, вивчаючи тему «Веб-ресурси» викладач, дає творче індивідуальне завдання: здійснити пошук необхідної теми, проаналізувати усі можливі способи пошуку інформації в Інтернет та веб-архівах.

На цьому етапі спостереження ми бачимо реалізацію зазначеної нами педагогічної умови – ретельного планування самостійної роботи студентів.

Аналізуючи педагогічну діяльність викладача, можна зробити висновок, що тільки виховуючи інтерес до навчального предмета у студентів, можливо сформулювати мотивацію, допомогти в цьому можуть засоби ІКТ (інформаційно-комунікативних технологій). Не менш важливим є й індивідуальний підхід до кожного студента, адже завдання повинні відповідати рівню підготовки студента. Ретельно плануючи кожен крок самостійної роботи, викладач розвиває широкий потенціал дослідницьких умінь і навичок студентів.

Отже, самостійна робота – це активна діяльність студента, спрямована на виконання поставленої дидактичної мети, яка організована викладачем, але здійснюється без його безпосередньої участі. Вимогами до організації та проведення самостійної роботи педагогом є:

- формування мотиваційної установки у студентів;
- використання інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ).

Отже, на заняттях з інформатики та обчислювальної техніки викладач ефективно організовує самостійну роботу студентів із використанням виокремлених педагогічних умов: формування мотиваційної установки студентів, використання інформаційно-комунікативних методів у навчальному процесі. А також не менш значущими аспектами є системність виконання самостійної роботи; забезпечення студентів необхідним навчально-дидактичним матеріалом; використання індивідуального підходу.

Додаток 3

2.2 Методичні рекомендації щодо використання ... у вищій професійній школі

Опрацювавши та проаналізувавши психолого-педагогічну літературу ми побачили, що зустрічається значна кількість рекомендацій щодо вдосконалення ... у вищій школі. Але спостерігаючи за діяльністю викладачів та студентів на занятті з інформатики та обчислювальної техніки, ми розробили методичні рекомендації, які, на нашу думку, є найбільш актуальними для вивчення теми «...» у вищій професійній школі.

1. Розмаїтість форм навчання, що сприяє заохоченню студентів до діяльності, мотивує їх роботу. Рольові ігри, дискусії, мозкові штурми, демонстрації, проектна діяльність, створення аудіовізуальних презентацій, робота в малих групах – усе це мотивує студентів до вивчення навчального матеріалу.

2. Поетапне ускладнення вимог. На етапі навчальної взаємодії викладач має створити ситуацію успіху задля поступового підвищення вимог. Якщо вправи включають різнорівневі за складністю завдання, то кожен студент матиме змогу відчувати ситуацію успіху під час виконання завдань доступного для нього рівня.

3. Надання права студентам самостійно обирати види роботи. Тому якщо альтернативні завдання формують однакові поняття, варто пропонувати студентам на вибір вправи, теми для презентацій, творчих робіт.

4. Створення сприятливого психологічного клімату, за якого студенти не бояться висловлюватися, знаючи, що то – пошук істини.

5. Використання на початку заняття задля мотивації, відеороликів, презентацій тощо.

6. Диференціація навчання, що полягає у пристосуванні змісту і процесу навчання до індивідуальних можливостей та особливостей кожного студента.

7. Використання на заняттях нетрадиційних форм навчання (інтегровані ігри, брейн-ринг, рольова гра, дискусія, проблемна лекція), які необхідні не тільки для засвоєння нового матеріалу, набуття вмінь та навичок, а й для розвитку таких особистісних якостей, як: комунікабельність, співробітництво та уміння відстоювати власну позицію.

8. Використання інформаційно-комунікативних технологій у процесі індивідуалізації навчання (ІКТ допоможуть урізноманітнити та інтенсифікувати процес навчання).

Додаток К

Зразок оформлення списку використаних джерел

1. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. / Волкова Н. П. – К. : Академвидав. – 2004. – 352 с.
2. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / Гальперин И. Р. – М. : Наука, 1981. – 136 с.
3. Концепція розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010–2020) – [Електронний ресурс]. Режим доступу : te.zavantag.com/docs/1225/index-13230.html 144, с. 3.
4. Международная стандартная классификация образования (МСКО) 2011 // [Електронний ресурс] / Інститут статистики ЮНЕСКО, 2013. – 87 с. – Режим доступу : <http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/iscled-2011-ru.pdf>
5. Освітні технології : [навч.-метод. посіб.] / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська ; за заг. ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.
6. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. – № 1341 [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-p>. – Назва з титул. екрану.
7. Сулима Т. С. Критеріальний аспект розвитку інформатично-комунікативної компетентності майбутнього бакалавра із професійної освіти / Т. С. Сулима // Теоретико-методичні основи підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці : II Всеукраїн. наук.-практ. конф., 31 жовтня–1 лист. 2019 року. – Секція 4. – Освітній простір як середовище формування та розвитку конкурентоздатного фахівця.
8. Ткачук В. В. Проектування системи загально-професійних компетенцій інженерів-педагогів / Ткачук Вікторія Василівна // Наукова молодь-2015 : матер. III Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених, 10 грудня 2015 р. – С. 143–146.
9. Український педагогічний словник / [авт.-уклад. Гончаренко С.]. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
10. Хоцкіна С. Н. Адаптація випускників горних факультетів в умовах сучасного виробництва / С. Н. Хоцкіна // Проблеми сучасного освіти в технічному вузі : IV республікан. науково-методич. конф., 29-30 жовтня 2015 г., Гомельський держав. техн. ун-т ім. П. О. Сухого, 2015. – С. 186–189.
11. Хоцкіна С. М. Аспекти формування культури мовлення у контексті сучасної вищої професійної освіти / С. М. Хоцкіна // Наукові записки. Серія: «Філологічна» ; зб. наук. пр. – Острог : Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2015. – Вип. 57. – С. 221–225.
12. Хоцкіна С. М. Упровадження діяльнісного підходу в контексті фахової підготовки педагогів професійного навчання (на прикладі вивчення дисциплін

- профільної та практичної підготовки) // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – Запоріжжя. – 2016. – Вип. 46 (99). – С. 371–379.
13. Ягупов В. В. Педагогіка : [навч. посіб.] / Ягупов В. В. – К. : Либідь, 2002. – 560 с.
14. Designing of professional ICCs of prospective teaching engineers [Electronic source] / Tkachuk Viktoria Vasylivna // Information technologies and teaching modes. – 2016. – Vol. 53. – № 3. – P. 123–141. – Access mode : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/download/1411/1049> [in Ukrainian]
15. Khotskina S. Methodical aspects of personal work organization in the process of professional education of professional training teachers (as exemplified by study of professional and practical training program) / S. Khotskina // Scientific Journal of Polonia University. – *Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej*. – 2018. – Nr 26 (1). – P. 108–116. – Режим доступу до журналу : <https://doi.org/10.23856/2614> (doi: 10.23856/2614).
16. On Approval of the list of the subject areas and specialties through which the training of the applicants of a higher educational establishment is carried out: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 29 April 2015. – № 266 [Electronic source] // Legislation of Ukraine. – Access mode : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п> [in Ukrainian]
17. Viktoriia Tkachuk Aspects of training bachelors in vocational education (computer technologies) / Viktoriia Tkachuk, Tetiana Sulyma, Olena Tarasova, Svitlana Khotskina // PERIODYK NAUKOWY AKADEMII POLONIJNEJ. – 2019. – Nr 32 (1). – P. 90–98. – Режим доступу до журналу : <https://doi.org/10.23856/3211> (doi: 10.23856/3211).

Додаток Л

Методичні рекомендації до підготовки презентації результатів наукового дослідження

Оскільки текст виступу сприйматиметься на слух, його слід критично оцінити й максимально наблизити до усного мовлення. З цією метою довгі речення по можливості замінити короткими; у «ключових позиціях» тексту ввести звертання до слухачів, покликані активізувати їхню увагу, наприклад: «Як ви знаєте...»; – в окремих місцях доповіді замість розповідних речень ввести запитання й відповіді, наприклад: «Наскільки ця позиція є обґрунтованою ...»; – виразити смислові зв'язки між частинами доповіді, наприклад: «Далі перейдемо до розгляду ...», «Наступна проблема ...» (за наявності обґрунтування попередньої); замінити дієприслівникові та дієприкметникові звороти окремими реченнями з дієслівними формами. Дотримання перерахованих рекомендацій поживають виклад, полегшують сприйняття усного повідомлення слухачами.

Коли доповідь готова, слід позначити в тексті паузи й ті місця, які доповідач переказуватиме. Після цього текст доповіді слід кілька разів прочитати вголос. По-перше, це надасть змогу ще раз критично оцінити текст і точно визначити, скільки часу займатиме повідомлення; по-друге – психологічно підготуватися до виступу. Корисно провести своєрідну репетицію доповіді. Не варто відкладати це на останній день. Слід закінчити роботу над доповіддю за день-два до захисту і зробити перерву, для того щоб повідомлення остаточно вклалося у пам'яті.

Успішний виступ залежить не тільки від наявності добре продуманого тексту чи того, наскільки доповідач знає текст, а й від того, як цей текст проголошено; манери триматися, характеру відповідей на запитання членів комісії та присутніх. Під час захисту слід говорити ясно, спокійно, впевнено, граматично правильно, виразно, дотримуючись нормативної вимови. Отже, підготувавши добре структуроване, ґрунтовне повідомлення, доповідач зменшує кількість можливих запитань.

10 ПОРАД СТВОРЕННЯ ПРЕЗЕНТАЦІЙ

Вимкніть
комп'ютер

Поставте
аудиторію на
чолі всього

Розповідь
повинна мати
структуру

Майте чітку
тему

Видаліть
несуттєве

Чіпляйте
аудиторію на
початку

Додайте
конфлікт

Чітко
покажіть
зміну

Робіть
непередба
чувані речі

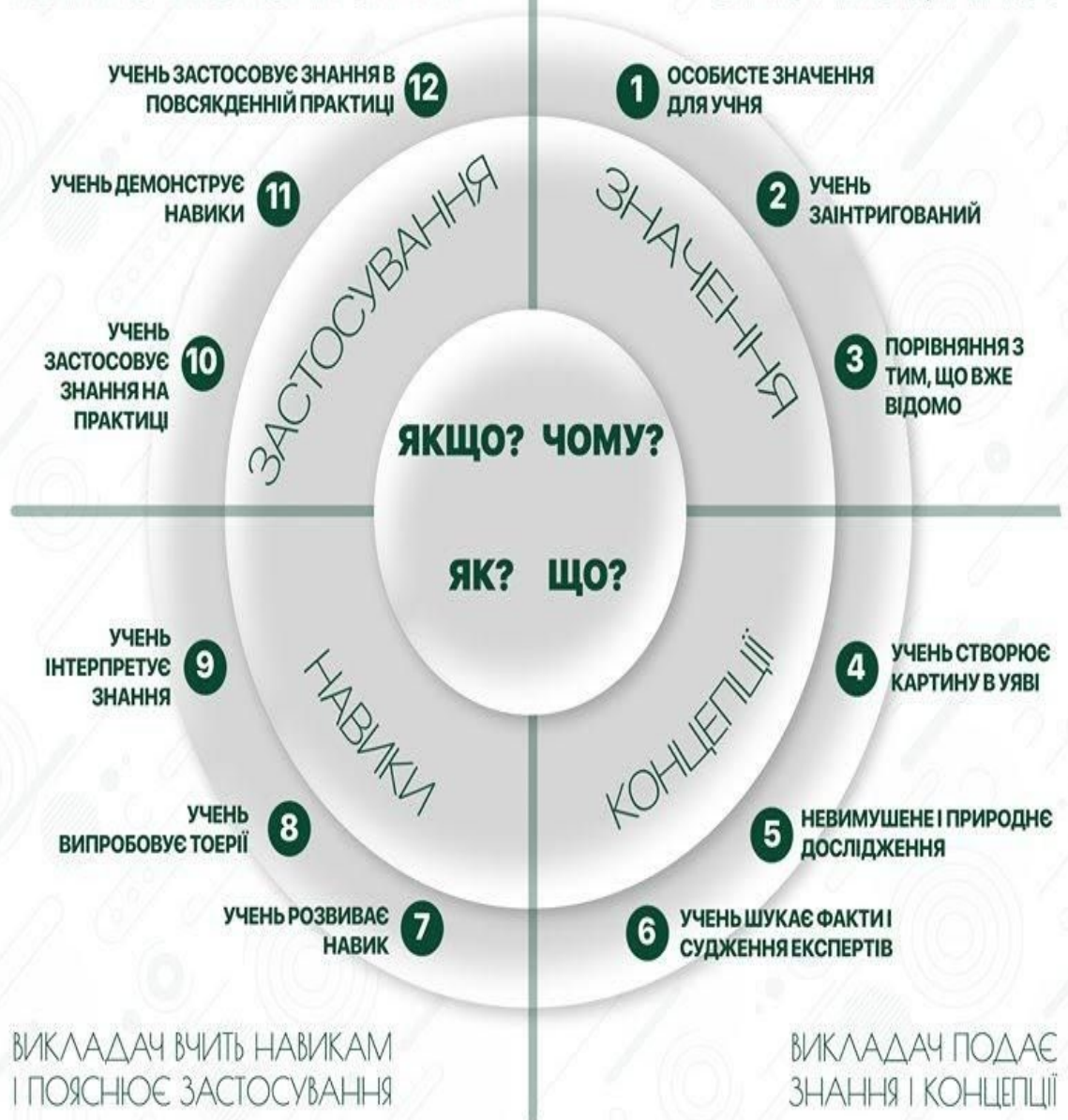

Розбудіть
емоції

**СХЕМА МЕТОДУ 4МАТ ДЛЯ
ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУ**

ВИКЛАДАЧ ДАЄ ЗМОГУ
КРЕАТИВНО ВИКОРИСТАТИ ЗНАННЯ

ВИКЛАДАЧ ПОЯСНЮЄ
ЗНАЧЕННЯ І ЗАЦІКАВЛЮЄ

МОТИВАЦІЙНА ПОСЛІДОВНІСТЬ МОНРО

**ЗВЕРНІТЬ
УВАГУ**

**ВИЗНАЧТЕ
ПОТРЕБУ**

**ЗАДОВОЛЬНІТЬ
ПОТРЕБУ**

**ВІЗУАЛІЗУЙТЕ
МАЙБУТНЄ**

**ДІЯ/
АКТУАЛІЗАЦІЯ**

Навчальне видання

Методичні вказівки до написання курсової роботи для студентів другого курсу денної та заочної форм навчання спеціальності 015 «Професійна освіта. (комп'ютерні технології) галузі знань 01 «Освіта»

Укладачі: Хоцькіна С. М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інженерної педагогіки та мовної підготовки;
Сулима Т. С., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інженерної педагогіки та мовної підготовки, учений секретар університету;
Учитель І. Б., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інженерної педагогіки Національної металургійної академії України.

Ресстраційний номер № _____

Підписано до друку _____ 2020 р.

Формат А 5

Обсяг...49 стор.

Тираж 15 примірн.

Видавничий центр КНУ,
вул. В. Матусевича, 11,
м. Кривий Ріг